

ludi vetar dosetke

nenad grujičić

Miodrag Raičević: DEBELE DEVOJKE, Rad, Beograd, 1990.

Tačno je zapažanje jednog pesnika da kritički tekstovi dana sličje jedan drugome »kao jaje jajetu«. Svaku drugu kritiku možeš nabiti bilo kojoj knjizi na glavu i u opštem književnom neznaboštvu, niko neće primetiti da se išta, pri tom, omašilo. Olinjali su se zupčanici kritičkih metoda, istrošio se kanonizovani vokabular maminih i tatinih kritičara, uplašili su se jedan od drugoga te prikazivači međusobno prepisuju »topos-rečenice«. Prosuo se vreli kritički katran i slepio prste piscima. Sad i ono što bi glava novo htela reći ne mogu prsti.

Stalo nam je da ovaj kritički tekst bude drugaciji, da nikako ne liči na ostale povodom knjige o kojoj je reč. (Jer, takav ima šansu da bude književnost). Da povodom dobre knjige, ovaj beskrajni papir pošokropi izvesni sveži stilsko-jezički dadž što veseli čast sipi iz gromom razbucanih tamnih oblčina kritike. Vedro je nebo i sunce lepo sja.

Šaka nam je pala nova, treća po redu, knjiga Miodraga Raičevića (Podgorica, 1955), **Debele devojke**. Pre ove, Raičević je objavio dve: **Osjećajne pjesme i jedna konjska** (1984) i **Čarape u travi** (1987). Radostan je bio dan kada je poštar zalajao na vratima i poljubio prag na kojem je, u poslepodnevnim satima, ispisivač ovog peškira zatekao ukoso postavljenu debeljuškastu kovertu. Palacnule su **Debele devojke** Miodraga Raičevića. Zbogom dnevnata politička drogo, zdravo mi ostaje bašbožlučki mitinzi i demonstracije u udarnim televizijskim terminima, ukukriku politička stravo! Evo knjige kojom ću obmanuti sav taj paraonoični koktel užasa i noža, evo zbirke pesama koja će me izbaviti i smrtnoga izljubiti moćno!

Ako je uopšte moguće danas reći da se pojavila sveža pesnička knjiga, onda, bez imalo zazoru, izjavljujemo da se jedna, ipak, pojavila. Miodrag Raičević napisao je ozonski razgaljujuću knjigu kroz koju veje čudnovato originalna mečava humora, groteske, ironije i sarkazma. Mnoga se pesnička knjiga dosad pojavila sa sličnim odrednicama, ali ova je, zaista, nepatvorena kombinacija nabrojanih komponenta. **Debele devojke** su knjiga direktnog, a posuvraćenog, uvida u svet i njegove ključne šavove, knjiga čija nonšalantna ozbiljnost ključa i isparava se u zlatni vulvin dim razbibrige. Ovu knjigu napisao je baletan što je, pobegavši s pozornice, u zategnutom kombinazonu uleteo u publiku zacenjenu od kikota. Šta sve i koja sve, i na kojem mestu, nije poljubio i štipnuo taj slatki baletan — kozer!? Koliko graci-oznosti i elegancije u stilsko-jezičkim pokretima, koliko slikovitih bravura i figura, i koliko mirisa života, njegovog, s vrha jezika, šećera u ovoj retkoj knjizi! I, napokon, koliko lirske ekonomičnosti upakovane u ludi vetar dosetke!

Dosetka! Startmala devojčica savremene poezije! Ko sve nije upotrebljavao njenu suknjicu i kezio se pred ogledalom jezika, ko sve o njoj nije pisao i terao je iz moderne poezije?! Poslednjih godina smo se naslušali i načitali tušta i tma napada na seku-dosetku. Ta lepuškasta kritica jezika, čije kratkominutne okice na vrelom tanjiru sunca zaustavljaju duh, učarala je Miodraga Raičevića kojem nije zasmetala čitava ergela pesnika-dosetkaša što su prećicom hteli u književnost. Miodrag Raičević je na bravurozan način napravio distancu spram, plitkom dosetkom oprljenih, piskarala, visokoparnih lirskih snajperista iz dedine lože i usirenih prdolomaca lirike. Princeza-dosetka preturila je preko svojih kraljevskih kolena kakvu sve ne vrdalamu. Činilo se da je dotučena ujedima i abortusima, da više neće, ko dečji kliker

u travi, zaceptati svojim zmijolikim rogom. Međutim, nije tako. Miodrag Raičević je novi i, u kontekstu savremene srpske mlade poezije, jedini car dosetke, one prave, lirske ozvučene, na vršak jezičkog gromobrana navučene, duhovitim slalomima izvajane. Spram mnoštva dosetkaša, Raičević je čisti dosetkolog. I, nema premac! Predubok je zdenac njegovog raskošnog dosetkaštva. »To majka više ne rada« — rekao bi od alkohola izlećeni patetični pesnik. Evo nekih primera koketne sile Raičevićeve dosetke: »budi srećna što odlaziš (s koferom) a ne u njemu devojko«, »dok smo se peli stepeništem (zavukao sam joj ruku pod suknju), rekao sam tada sebi: henk (pička joj je tačno tamo) gde si je ostavio pre tri godine«, »u srce koje je zauvek otvoreno (više niko ne može ući, »lepa si draga kao avionska karta«, »ljudi jedni drugima nedostaju), praznina je ta koju treba popuniti«, »sutra je ponedeljak (treba ga podmazati«, »kao što svako telo potopljeno u tečnost) biva potisnuto navise silom koja je (jednaka težini istisnute tečnosti) (FP — ggtV) tako je ovo samo mali deo (onoga što osećam prema tebi), zato pucaj. (učinićeš mi uslugu). (mada zbog oga donje rublje neće) postati izazovnije« itd. . .

Nova knjiga Miodraga Raičevića puna je iznenadenja. I sam naslov, **Debele devojke**, plasira pod čitalačku brnjicu sliku utuljene ženske lepote: »kad ih bude probali promenice (mišljenje o njima«. Tematsko-motivska opsesija Miodraga Raičevića jesu žene, ljubav, erotika, ali način na koji se ovaj sušičavi buco iskašlja-va u tekstu zaista je nov i neponovljiv. Ritual čitanja ove knjige ravan je mezetluku prvog reda. Raičevićeva poezija mora se s guštom pljukcati, merkat, dirkati. Ona je prikazivaču—mučeniku spas u vrućoj hladovini savremenog književnog doba. Evo pesme čiji je naslov »ukraden« iz makedonske književnosti: **Teškoto**: »teško je voleti te (mirsado) na 38 u hladu) znaš nli koliko samo (tečnosti iziskuje) naša ljubav (koliko opreznosti (pri naglim pokretima) (uvek kad se toga setim) ustanem ranije i (preskačem konopac (tako brže prolazi vreme) koje nikad nije ni imalo nameru da dođe«. U pozadini ove pesme nalazi se mehanička slika ljubavi, nemogućnost večnog zadovoljenje telesne mašinerije.

Pomenuli smo maločas da je pesnik »ukrao« naslov cenjenog makedonskog akademika. Taj sistem namerne krađe proteže se u priličnom broju pesama i uvek je drugačije ekspliciran. Na primer, pesma **Epitaf** ima samo dva stiha, ali Disova: »imao sam i ja veselih časova) nije meni uvek bila kao sada«. Premeštanjem Disovih stihova u sopstvenu celu pesmu, ne slučajnog naslova, dobijaju se svepesnički (svenarodni) stihovi. I, što je interesantno, Raičević te stihove nije ispisao kurzivom kako se to obično i obavezno čini. Time je stvorio **caku** koja na najpouzdaniji način (eto paradoksa!) predočava osveštenog autora. Tu su Raičević predstavio kao super-dosetkolog. Slično je učinio i sa stihom iz čuvene starogradske pesme: »a zna dobro da sam bolan i da neću ozdraviti«. razlika je samo u licu: **zna** umesto **znaš**. Minijatura **Kraljevski haiku**, takode, interesantan je predložak za jednu kritičku sugestiju. Ona glasi: »ala je lep ovaj svet) pih«. Prvi stih je Zmajev, a drugi briljantno sažimanje Lazinog stiha i cele, zapravo, Kostićeve parodije na čuvene Zmajeve stihove. Laza Kostić kaže: »ala j' ružan ovaj svet. . .« Raičević je rečju **pih otvorio sliku poznatog rivalstva u srpskoj romantičnoj poeziji**. Rečja **pih** je i odgovor na takve sukobe.

Osobnost Raičevićevog rukopisa ogleda se i u strip-dimenziji. Naime, jedan sloj knjige ustrojen na logici kaubojskog stripa i njegove leksike. I u tom sloju Raičević »krađe« reći, na

primer, čuvenog mislioca-revolveraša Džoa Daltona, jednog od one četvorice braće što, izrasli »uvo do uveta«, vršljaju svetom i šire religiju metka. Ispod pesme **Bang! Bang! Bang!** stoje, kao moto, daltonove reči: »i oni koji sigurno idu u raj) moraju prvo u zemlju«. Tako se Raičević poslužio »velikom istinom« koja, u kontekstu, njegove knjige uopšte ne deluje navino, već, što bi rekao recenzent knjige, »poigrava se tako velikim svetom i životom«. U jednoj drugoj pesmi sevnula je reč BljUOAH, u drugoj PLOP itd. . . Ovaj sloj knjige otvara vedru atmosferu i produbljuje ponorne lavirinte groteske.

Miodrag Raičević je i majstor rime. Par pesama isklesano je u vezanom stihu i to, opet, u duhu koji smo napred objasnili. Navešćemo pesmu **Seksualni život daka pešaka**: »O kako je lepo kad te ljubav strefi (kakav crni Jesenjin kakav Petefi) (slatki su osećaji koji ljubav prate) od njih se telo kruti a organi pate (ljubiću ti pupak i okolna mesta) razvijajućem brzini od stotinu i dvesta (biće to draga nezaboravni momenti) slavice nesvrstani i ostali kontinenti«. Mada ova pesma ima sličnosti sa lako ispisanim aforističnim pesmama u popularnoj štampi, ona nosi štimung cele knjige i skladno se uklapa u obruč cele Raičevićeve poetike. Opet ccaruju dosetke, opet se valjaju humor i groteska. Sličan je i ovaj katren kojim se završava pesma **Tek sad vidim koliko nam nedostaju deca**: »na livadi od rose trava zebe (da te ustrelim nameštenu poleduške) ko sveli listak kad sletim na tebe (mislićeš draga da ti je pao s kruške».

Pesma **Anti-darling**, kojom započinje knjiga, zaslučuje da u celosti bude citirana. Ona na filmoki minuciozan način slika detalje rane ljubavne opijenosti i latentnog neverstva. Ova pesma je jedna životna priča: »za stolom u uglu sedi student (marksizma s devojkom. on pi-je) pivo, ona neki šok. način na koji povlači ruku dovoljno (govori koliko ovaj mladi) čovek voli onu s kojom (provodi subotnje večje) on na sebi ima letnje odelo. Ona plavu haljinu s belim prugama. jedino mu ne smeta što ga dodiruju njena kolena. dakle, kolena. ona ih drži malo rastavljena. očigledno je u šta bi volela da se (pretvori ovo večje) a hoće li? ne znam. devojka koja toči (piče za šankom lepa je. ona koja sedi s njim to ne vidi, ali on? pogledajte to lice i biće vam sve jasno«. Ovde se Raičević pretvorio u proznog pisca. Onog koji cepidlački zna da »život piše romane«. Pesma se sva strovaljuje u završnu rečenicu (stih); »pogledajte to lice i biće vam sve jasno«. Nezajajljiva potreba za novim, za boljim, za lažnim, za nemoćnim oblikom života, za ženom »koja nije moja«, za onom što je neokupana, neistražena. Taj drugi svet u ogledalu pesme dobija konkavne izrasline i postaje opasan. Na toj žici-lagavici klata se ideja pesme. Ova Raičevićeva pesma kao da ima ispod poslednjeg stiha reči: **nastaviće se**. A ako je već tako, pridodaćemo joj stihove iz pesme **I na tebe će doći** red norveškog pesnika Espena novarshoma: »Sedim s jednom devojkom (pri kraju jednog od stolova) u studentskoj menzi. Razgovaramo dva sata o tome zašto su naši brakovi otišli dodavola. . . To se nikad ne spoznaje samo slušanjem. Moraš sam da iskušiš kako izgleda kad ispadneš budala. Ne možeš samo slušanjem da stigneš gde treba. . . Jednoga dana će na tebe doći red da sa nekim razgovaraš o svemu što nikada nisi uspeo. Jednoga dana će neko sesti za tvoj auto da osluškuje razgovor«. Evo stihove smo naveli kao prilog intertekstualnoj genezi problema koji je Raičević naćeo svojom pesmom. Hteli smo, zapravo, kazati da je Raičević pesnički svet čvrsto ukotvljen u svakodnevnim događajima ma gde se oni razvijali. Problem je u pri-

